books2ebooks.eu

Scheffer, Carl Fredrik

Tal, om förbindelsen, imellan grund-lagarnas art och folkets sällhet, som efter dem styras skal; hållit uti kongl. vetenskaps academien, vid præsidii afläggande, den 28 october 1772. Af hans excellenc

Stockholm
1772

e-böcker från ditt bibliotek av
eBooks on Demand

digitaliserad av
Kungliga Biblioteket
National Library of Sweden

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Mer information finns tillgängliga via http://books2ebooks.eulla boken.

- http://search.books2ebooks.eu/

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Lärda sällsk.
1700 - 1829

VETENSKAPSAKADEMIEN

[8.] 127

TAL,
Om
FÖRBINDELSEN,
Imellan
GRUND-LAGARNAS ART
Och
FOLKETS SÄLLHET,
Som Efter Dem Styras Skal;

Hållit Uti
KONGL. VETENSKAPS ACADEMIEN,
Vid PRÆSIDII Aflåggande,
den 28 October 1772.

Af HANS EXCELLENCE
Herr Grefve
CARL FREDRIC SCHEFFER,
Kongl Maj:ts och Rikens Råd, Riddare, Commendeur och Canceller af Kongl. Maj:ts Orden.

Stockholm, tryckt hos Direct. Lars Salvius, 1772.

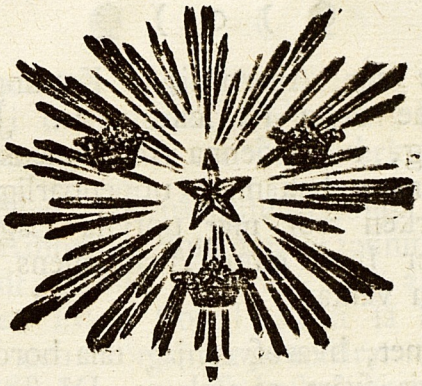

Stormågtigſte Allernådigſte

KONUNG!

Att tala inför Eder Kongl. Maj:t, i et ſå vittert Samhälle, hade icke bordt blifva min lott. De gåfvor, ſom dylika tilfällen kråfva, utdelas af Naturen ſparſamt. Man år urſäktad, at icke åga dem; men ſkattas gemenligen brotſlig, då man icke känner ſin briſt.

Hos mig, Allernådigſte Konung! ſkal åtminſtone detta fel icke röjas. Jag lyder i dag, hvad denna Academiens Lagar bjuda; men bekånner uppenbarligen, at jag hvarken tror mig upfylla Lagens afſigt, eller ſvara emot Academiens förtroende och våntan.

Ämnet, hvaröfver jag tala borde, har icke varit ſvårt at upleta. Då ſtora och ovanliga händelſer ſig tildraga, antingen i det Phyſiſka Verldenes ſammanhang, eller i det Moraliſka, tilhörer det Vetenſkaperne och deras Idkare, at ſamla alt hvad til ſådane händelſers uplyſande tjena månde, och underſöka både orſaker och verkningar, at ſkilja imellan ſanning och dikt, imellan giſsningar och hvad tilförlåteligt år; med et ord: at ſtadga ſamtidens omdöme, ſom ſkal tjena til Efterverldens undervisning, om det år grundadt, eller beklageligen til deſs förledande, om det år förhaſtadt och ofullkomligt.

Ibland händelſer af denna art, hvilken har någonſin varit mer undransvård, mera betydande, ån den Förſynen unnat oſs at få öfverleſva och med egna ögon ſkåda? Et helt Folk, ſom ryckes ur förderf och återſtälles i lyckſalighet, genom et enda frimodigt beſlut, genom en enda Hjeltemodig Bedrift, på en enda dag

och

och utan et enda lifs ſpillande, år viſſerligen i den Moraliſka Verlden, hvad man i Naturen kallar et underverk.

Men, Allernådigſte Konung! då i detta ſtora Ämne den entaldigaſte tekning af hvad vi ſedt, ſkulle få et anſeende af ſmicker, hvilket Eder Kongl. Maj:t ſå hjårteligen hatar och fördömer; fordrar håndelſens beſkaffenhet, at deſs beſkrifning til en annan tid gömes, likaſom Eder Kongl. Maj:ts Ära kråfver, at den til en ſkickeligare penna öfverlåmnas. För mig blifver vid detta tilfället nog, at i anledning af denna ſtora Förändring, framlägga några få tankar, *om den nödvändiga Förbindelſe, ſom i alla Samhållen gifves, imellan Grund-Lagarnas Art och Folkets Sållhet, ſom efter dem ſtyras ſkal.*

* * *

Ingen år, ſom icke vet, hvad med Grund-Lagar förſtås, och ån mindre torde någon finnas, ſom icke tror ſig väl begripa, hvad til et Folks ſållhet hörer. Likväl föranlåtes jag, här anmårka, huru ganſka ofta, både i tal och ſkrifter, miſstag i denna delen ſpörjes, och Nationer ſkattas ſålla, endaſt för det at de varit namnkunnige. Grekeland och Rom tjena i ſynnerhet til bevis af denna ſanning. Namnet

net allena af Romare, af Lacedemonier, Thebaner, med flere, upvåcka en art af förundran och vördnad, för deſſa Folkſlag, och någon tanka om deras lyckſalighet måſte väl ſtådſe med deſſa kånſlor vara förknippad.

Men huru mycket man i denna mening år bedragen, lårer blifva nog tydeligt för dem, ſom, utan at låta ſig förblåndas af en utvårtes glans, ranſaka tilſtåndet af deſſa Samhållen, ſådant ſom det inom deras Gränſor verkeligen var. Man lårer då finna dem nog lika det Skeppet, ſom med upblåſte Segel klyfva vattnets yta, och intager åſkådaren af förundran öfver deſs haſtiga fart; men ſkulle dock hos ſamma åſkådare upvåcka medömkan och oro, om han ſåge alla de pumpar och alt det arbete, ſom tarfvas at hindra deſs undergång.

Låtom oſs förſt kaſta våra ögon på Grekeland. Vi träffe då, hos deſſa ryktbara Stater, idel tråtor, täflan om herravåldet, förföljelſer, obeſtåndighet, alt hvad med den råtta lyckſaligheten icke kan beſtå. De ſegra öfver utrikes fiender, och upoffra den medborgaren, ſom flåtat deras Lagrar. De uphöja och förnedra ymſom, ålſka och fördöma, lyda och banlyſa ſamma Mån, ofta utan annan orſak, ån at de

de trötna höra deras beröm. I det ena Tidehvarfvet, tryckes Folket af det odrägeligaſte envälde; i det andra regerar ſamma Folk tygellöſt, och utbriſter i det ſkändeligaſte ſjelfsvåld. Jag ſkulle kunna fylla denna påbegynta tafla af Grekernes olyckſaliga invårtes tilſtånd, med oändeliga flere målningar af lika beſkaffenhet och lika ſanning, ſå framt de icke vore alt för väl kände af alla de mig åhöra. Men hvad mitt Ämne pålägger mig at erhindra, är, at alla deſſa plågor voro oumgängelige följder af Regerings-Lagarne, ſom, ånſkönt ganſka olika hos hvar och en af de Grekiſke Stater, hade dock alla det med hvarannan gemenſamt, at vara konſtlade, ſammanſatte af vigter och mot-vigter, utan at någonſin träffa jämvigten, fulle af oenighets-frön, och med et ord, ſtridande mot Naturens ordning, ſom är enfaldig i alla deſs verk.

Rom, det ſtora och öfver alla andra Samhållen i verlden uphögde och berömde Rom, månne det hyſte inom deſs murar et lyckligt och förnögdt Folk? Eller ſedan deſs herravälde utſträckt ſig öfver hela den kända delen af jordklotet, ſedan det hade blifvit både en nödvändighet och en åra, at heta Romerſk Medborgare; månne då hela jorden var öfver-

verhölgd med lyckſalige inbyggare? Jag är öfvertygad, at denna fråga redan i hvars och ens ſinne år beſvarad. Ty hvem har kunnat låſa den Romerſka Republikens Tide-böcker, utan vämjelſe och afſky, förſt för Senatens hårdhet, oråttviſa, högmod och förakt för Folket, ſedan för Folkets upſtudſighet, oroligheter, låttſinnighet och glömſka af alla plikter emot Senaten? Hvem har icke med förargelſe funnit, huru deſſe tvänne delar af Republiken utgjorde likaſom tvänne Folkſlag, ſkilde i Tankeſätt, Maximer, Intereſſen, upeldade af ſtändig luſta til inkråktningar på hvarandras råttigheter? Hvem har väl, under deſſa betraktelſer, kunnat ſkatta Romerſka Folket lyckligt, eller känna ſig hugad, at vara lem af en ſå beſkaffad och ſå ſammanſatt Riks-kropp?

Regerings-Lagarna, eller ſjelfva Conſtitutionen af denna kropp, ſom var egenteliga orſaken til det onda han plågades utaf, blef väl, vid Republikens undergång, aldeles förändrad; men viſſerligen icke til Folkets fromma. Miſshälligheterne imellan de ſtora och gemene man, gjorde nu plats åt bägges förtryck. I ſtället för Lagar, ſom genom deras mångd och obeſtändighet hade blifvit en ſvår ſjukdom i Republiken, upkom nu en annan ſjukdom, den

den nämligen, at hafva ingen Lag. I Regentens vilja allena låg allas öde, och då, under mer än 300 År, Rom allenaſt kunde räkna en TITUS, en ANTONINUS PIUS och en MARCUS AURELIUS, emot en hel ſkara af Kejſare, hvilkas namn åro til ſtörre delen en vanheder för människo-ſlägtet; ſå blifver detta ſå mycket omtalte Rikets Hiſtoria et öfvertygeligt bevis, at Romerſka Folket, både under Frihets tiden och under Envåldet, varit lika ſå olyckſaligt, ſom namnkunnigt och uphögdt.

Genom detta ofanteliga Rikets fall, upkommo de flåſte af Europas, och jämväl de öfrige verldenes-delars nu varande Stater och Politiſka Samhållen. De Folkſlag, ſom grund-lade dem, kallades af Romarne Barbarer, och deras Lagar voro vårdige at bära detta namn, i den bemärkelſe det ſedan undfått, och i våre nu lefvande ſpråk behåller. Et land, ſom af dem bemägtigades, deltes imellan Krigs-håren; de gamle invånarne blefvo lifegne; Stridsmännerne Herrar öfver dem. Det ſtycke jord, ſom hvar och en erhöll, fick namn af *Feudum*, och om det var mycket ſtort, ſtyckades det ännu i mindre delar, ſom å nyo infeuderades åt andra. De ſtörſte Riken blefvo ſåledes icke annat, än en kedja af ſå kallade Herrar och Vaſaller, alla förbund-

ne til Krigstjenſt; och alt hvad ej hörde til Krig, var nesligt, förakteligt och öfverlämnadt til gemene man, ſom kallades och i ſjelfva verket icke annat vore än trälar. Hvad lyckſalighet Folket kunde njuta under et ſå beſkaffadt Regemente, lärer jag ej behöfva omtala; men månne icke de ſtore Vaſallerne, ſom med ſå mycken myndighet och ſå ſtort ſjelfsvåld herſkade öfver deras undergifne, kunde åtminſtone anſe ſig ſåſom ſtadde i en ſåll och önſkelig belägenhet? Ingalunda: De oroade hvarannan inbördes, ſtridde om företrädet, täflade om alla Borgeliga förmoner, grepo til vapen vid minſta anledning til miſsnöje, och ſom Öfver-Herren var för ſvag, at någonſin göra ſig lydd, ſå blef i et ſå inrättadt Samhälle alt öfverlämnadt til våld, och den ſvagare altid et rof för den mägtigare. Under detta inbördes Krig, var i gemen ingen ſäkerhet, ingen ordning, och i ſynnerhet ingen välmåga; ty konſter och handel kunde där icke trifvas. Hvad igenom et ofullkomligt jordbruk förvärfvas kunde, ſtadnade aldrig i Folkets händer, utan blef några magtägandes lott; ſå at alla deſſa Stater, hvilka af Feudaliſka Lagar regerades, likнade ſtora fält, på hvilka några frodiga trän draga til ſig hela jordens muſt, medan alt det öfriga vantrifves och förtorkas,

Un-

Under sådane Lagar, hafva de måsta Europeiska Samhållen suckat i flere hundrade år, intil dess vetenskaperne, som under detta långa Tidehvarf icke ens gissades vara til, blefvo ur deras gömor framdragne, och förskingrade de tjocka okunnighets moln, bakom hvilka den gamla Lagstiftningen hade skylt dess ofullkomligheter. En förmån hade dock af denne Lagstiftning härflutit, den våra tider med skål böra åt de förra tider missunna. Det var då en ren omöjelighet, at vinna minsta anseende i Samhället, utan det ådlaste upförande och sådane gerningar, som utmärkte en äkta och obefläckad åra. At kallas Riddare, var den högsta Äretitel, den alla, intil Förstar och Konungar, efterstråfvade, och Riddare-Lagen var en sammansättning af alt hvad heder, ärlighet, upriktighet, trofasthet, ståndaktighet, frimodighet och mandom åska och föreskrifva kunde. Alla dessa dygder måste dageligen och beständigt utöfvas, så framt man skulle skattas värdig, at vid Ridderliga Högtideligheter emottagen blifva. En synnerlig aktning för Könet blandade sig äfven i det så kallade *Chevalériet*. Man prydde sig uppenbarligen med sin älskarinnas färgor, och at försvara Jungfruers heder, var en Riddares yppersta plikt. Vid Riddare-spel, som utgjorde den ti-

dens både ſtörſta nöjen och förnämſta pragt, utdeltes altid priſet af et Fruntimers hand; de voro Domare öfver Mankönets dygder, likaſom detta ſenare öfver Fruntimrens värde och reputation. Af denna inbördes Doms-rättighet härflöt en ſynnerlig täflan om fullkomlighet i de egenſkaper, ſom hvart Kön ſärſkildt tilhörde. Blygſamheten hos det ena: mandom, upriktighet och ädelmod hos det andra, kunde icke ens miſstänkas, utan at åſtadkomma den miſstänktas timeliga förderf. Renheten i ſeder var ſå ſtor, at man prunkade med de namnen af älſkare och älſkarinna, utan at allmänheten vågade deraf ſluta det minſta, ſom med dygd och anſtändighet ſtrida kunde. Tvärt om, då en Riddare uppenbart bekände ſig något berömdt Fruntimer tilgifven, var för honom en nödvändighet, at genom hjelte-dater göra ſig denna åran värd; och man kan väl föreſtälla ſig, med hvad noggranhet hon, å ſin ſida, borde bevara en dygd, hvars minſta fläck ſkulle genom hennes älſkares blod aftvås. Med et ord: hela detta Tidehvarfvet kan med ſkäl anſes ſåſom ſedernes triumph; och vore här ämnet at beſkrifva dem, ſom nu herſkande åro, ſå fruktar jag, at blotta jämförelſen ſkulle anſes ſåſom en ſmädeſkrift öfver vår tid.

Men

Men då denna lyckliga yrsel för dygd och åra icke sträckte sig utom den lilla del af människor, som med vapen umgingo, eller hvad då egenteligen kallades Adel; då den öfriga Folkmängden, utan tvifvel den största, var ringa aktad och från de måsta Borgeliga förmåner uteslängd; så blifver likafullt ovedersäjeligt, hvad jag redan anmärkt, at nämligen, under de Feudaliska Lagarnas Period, den lyckssalighet, som egenteligen är föremålet af Politiska Samfund, icke til finnandes var.

Med vetenskapernes åter upplifvande, begynte, som sagt blifvit, desse Lagars bristfälligheter at framlysa. Man begynte märka, at krig hade i följe med sig förödelse, och at Samhällens välstånd deremot krafde tilväxt af både människor och jordens afkomster. Man begynte finna, at jorden skötte illa af trälar, som sjelfve ingen ting ägde och ingen nytta väntade af hennes fruktbarhet; man begynte ock ändteligen känna konster, och genom konsterna många lifvets beqvämligheter, som gjorde den vilda och beständiga Krigs-lefnaden mindre behagelig, mindre eftersökt och mindre högaktad. En annan följd af ljus och kunskaper var jämväl den, at Konungars och Förstars Hof blefvo mer lysande, och fredliga nöjen

blef-

blefvo dår införde, i ſtället för Krigs-öfningar: at de ſtore Vaſallarne låckades dit ifrån deras Fäſten och Slott. Alla deſſa omſtåndigheter tillſamman tagne, verkade ſmåningom de Feudaliſke Lagarnas fall, ſå at, ånſkönt de vål aldrig blifvit formeligen afſkaffade, år dock allenaſt ſkuggan deraf i de flåſta Länder öfrig; och i deras ſtad finne vi dels oinſkränkte Monarkiſke Lagar, dels inſkränkte och med Republikanſke råttigheter mer eller mindre blandade, dels ock fullkomliga Republiker, eller hvad man, jag vet ej med hvad ſkål, kallar Fria Stater.

Hår vore nu rum at underſöka, hvad grund af lyckſalighet deſſa åtſkilliga Lagar tilſkynda de nu lefvande Folkſlag, ſom under dem ſkyddas. Men i Skrifter och allmånna Tal bjuder förſigtigheten at hårma, hvad gemenligen, faſt af annan grund, i enſkildte ſamqvåm i akt tages. Man dömer fritt om de frånvarande, och ſkonar tils vidare dem, ſom tilſtådes åro. Jag har vågat draga i tvekan de gamla Romares lyckſalighet; jag ſkulle icke ſå lått förlåtas, i fall jag hade ſamma tvifvel om ſållheten i det nu varande Rom, i London, Paris, Berlin eller Petersburg.

Med få ord allenaſt, och utan at utmårka någon Nation ſårſkildt, torde mig dock

mig dock tillåtas, at til närmare efterſinnande lämna, om de Länder kunna ſkattas lyckliga, där intet finnes ſtadgadt, eller ſåſom ſtadgadt erkändt; där man ſtädſe beropar ſig på Lagar, ſom icke kunna framtes, eller på ſedvänjor, ſom af andra ſedvänjor emotſägas; där man å ena ſidan tror ſig kunna alt, och å den andra berättigad at emotſtå alt, ſamt där deſſe tvänne påſtående åro rådande ymſom, alt efter omſtändigheter, Perſoners genier och tiders omſkiften? Eller de Länder, hvareſt Lagar väl finnas til öfverflöd, men ſådane Lagar, ſom låta den bjudande och de lydande i en ſtändig farhåga för hvar annan; ſom på papperet göra Regenten dependent af underſåtarne genom deſs behof, men i ſjelfva verket rådande öfver dem genom deras corruption; ſom af denna ſenare göra en Stats-lära, hvilken til de högſta åreſtållen uphöjer den ſkickeligaſte i hennes utöfning; och ſom väl ſynas ſtiftade för allmän och enſkild ſäkerhet, men icke kunna hindra täta och faſt beſtändiga ſammangaddningar, uplopp, ſjelfsvåldige och obändige människors raſeri, ſamt de ſedigaſte Medborgares förolämpande genom dem? Eller ock de Länder, hvareſt Envälds-Herrens behag utgör hela Grund-Lagen, och där hvar man må darra för ſin ſäkerhet, då han allenaſt beſin-

sinnar, at et enda misstag af en sjelfklok Regent, som tror sig inga råd behöfva, kan förstöra alla enskildas välfärd och tilstoppa källan af all välmåga? Och med desse senare Länder böra ändteligen jämföras de, hvarest, under en påstådd Frihet, et rådande Parti, stundom af okunnighet, oftare af harm och bitterhet emot Gen-Partiet, taga mått och författningar til landets förödande; likt Envälds-Herren deruti, at bägge erkänna ingen Lag, utan styra efter godtycko.

Men gifves då intet land i verlden, dår Regerings-Lagarne åro af den art, at den allmänna välfården nödvändigt genom dem måste befordras? Til Europas eller de så kallade hyfsade och belefvade Folkslagens blygd, måste vi tilstå, at under våra oändeliga omväxlingar af Lagar och Seder, hvilka alla haft i sig sjelfva orsakerne til deras obestånd, har det Chinesiska Folket lefvat under en Regerings Systeme, som ifrån flere tusende år bestått orubbad, och som af det Chinesiska Riket gjordt det mägtigaste, det folkrikaste, det mäst välmående, man någonsin hört omtalas eller beskrifvas. Det skulle vid detta tilfälle icke passa sig at framdraga, hvad eljest nog bekant är, om denna Nations Regerings beskaffenhet. Så mycket

ket bör jag allenaſt nämna, at ingen af de idéer vi egenteligen åge om Politiſka Samhällens ſtyrelſe, år til den Chineſiſka lämpelig. Den Högſta Magten år väl, utan några gränſor och betingningar, åt en enda Perſon öfverlemnad; men denna Öfver-Herren regerar icke, ſåſom en Monark öfver ſina underſåtare, ännu mindre, ſåſom en Deſpot öfver ſina trälar; Hans välde år ſåſom en Faders öfver ſina barn. Alla inråttningar, alla ſedvånjor åro på detta begrep grundade. Uti intet land i verlden hedras Föråldrar ſåſom i China; efter deras död njuta de af barnen en ſlags Guda-dyrkan, och då någon utmärker ſig genom ſtora och ſynnerliga tjenſter emot Fäderneslandet, förvärfvar han Adelſkap, icke för ſina Barn, utan för ſina Föråldrar i tredje och fjerde led. Regenten, hvilken icke annorlunda anſes, än ſåſom landets och hvarje inbyggares verkeliga Fader, åras, dyrkas och lydes på denna grund, mer än någon annan Monark i verlden. Han ſjelf, upfoſtrad i ſamma tanka, at han nämligen icke år en Konung öfver et mägtigt Folk, utan en Fader för en talrik Slägt, tror ſig ej heller åga någon annan myndighet, än den en Hus-Fader tilkommer; och ſom Föråldrar gemenligen glömma ſig ſjelfva för ſina barn, ſå år jämväl en Kejſare i

China derom öfvertygad, at han regerar för sitt Folks skul, utan minsta afseende på sig sjelf. Högsta Magten är således idel ömhet och omvårdnad för det Allmänna; lydnaden deremot idel kärlek, vördnad och barnslig tilförsigt; och desse begrep, om inbördes rättigheter och skyldigheter, åstadkomma både det oinskränktaste välde hos den Regerande, och tillika den fullkomligaste undergifvenhet hos de lydande, som någorstädes på jorden til finnandes åro.

Men, ehuru den Chinesiska Regeringen i denna delen vida skiljer sig ifrån alla andra, är hon dock ännu mer olik dem derutinnan, at hon är bygd på en Lag, som tillika och i et oskiljaktigt sammanhang innefattar Guda-Läran, Sedo-Läran och Stats-Läran eller Politiken. Skyldigheterne emot Skaparen, emot Nästan och emot Fäderneslandet, äro i en kedja genom så täta länkar sammanbundne, at man omöjeligen kan lära någon af desse skyldigheter särskildt, ej heller tro sig kunna uppfylla en del af dem, utan at tillika göra dem alla tilfyllest. Hos andra Folkslag händer icke sällan, at man i Politiska uträkningar sätter Moralen å sido, och skattas för en stor Statsman, i den mån man visar sig skickelig i konsten at fint be-

bedraga, eller at, under något ſken af råttviſa, betäcka vinnings-luſta och andra otilbörliga begår. I China år hela den Borgerliga lefnaden en Practiſk Sedo-låra; och ſådan år i ſynnerhet vördnaden för hvad man kallar Proprietet; följakteligen afſkyn för alt orått fång, at det ſtörſta värde, på en öppen väg upfunnet, blifver ofelbart deſs råtta ägare tilſtåldt.

När man nu efterſinnar, hvad ſtyrka Lagar och Seder gifva hvarannan inbördes, då de åro ſå tilhopa bundne, at den enas utöfning icke kan ſke med de andras efterſåttande och förakt; ſå lårer ſnart blifva begripeligt, hvarföre den Chineſiſka Lagſtiftningen, hvars ålder åtminſtone och med full viſshet ſträcker ſig til 500 år för Chriſti födelſe, icke undergått den minſta förändring, under en Period, ſom i de andra Verlds-delar ſett hundradetals Stater upväxa, florera til någon tid, aftaga ſedan och förſvinna. Man lårer ock då begripa, hvadan det kommer, at det Chineſiſka Folket, mera ſyſſelſatt med fredliga konſter ån med krigs-öfningar, kunnat af Barbarer och vilda Folkſlag underkufvas, men icke förlorat deſs Lagar och Seder, dem ſjelfva Segervinnaren måſt ſig underkaſta.

Dock, ehuru fullkomlig den Chineſiſka Lagſtiftningen verkeligen är, ſamt i de flåſta ſtycken öfvertråffande alla de Lagar, ſom både åldre och nyare Tiders Stater påfunnit, måſte likväl medgifvas, at den kan tåla förbåttring i viſſa delar, ſom med den naturliga ordningen mindre inſtämmande åro. Det ſkulle viſſerligen tilhöra mitt ämne, at ingå i underſökningar härom; men de ſkrankor, hvilka vid närvarande tilfälle icke få öfverſkridas, bjuda mig at ſkynda til en långt angelägnare underſökning, ſom ännu återſtår, och den jag icke ſkulle kunna å ſido låtta, utan förebråelſe af fruktan eller andra betänkeligheter, lika ovårdige at inom deſſa murar hyſas. Hvad hopp kunne vi åga, at de Lagar, under hvilka vi nu ſjelfve lefve, ſkola verka den ſållhet, til hvars ernående Politiſka Samhållen ſtiftade blifvit?

Til at beſvara denna ſtora Fråga, låter mig tillåtas, at med få ord återhåmta, hvad vi här ofvantil om andra Länders felaktiga Lagſtiftningar redan anmärkt. Vi hafve ſett, at Greker och Romare förlorat ſig i inbördes tvedrågt och tråtor om våldet, altid intagne af namnet Frihet, utan at någonſin känna deſs frukter: at Barbarerne, ſom förſtörde Romerſka Riket, icke viſſte af någon annan lyckſalighet än

Krig

Krig, och hade Lagar, som gynnade våld, bannlyste idoghet och säkerhet, verkade Länders förödande, icke deras trefnad och upkomst: at de nu varande flåste Nationer styras utan några beskrefne Lagar, öfverlämnade til den grad af tållhet och välstånd, som Regentens sinnelag, kunskaper eller okunnighet, drift eller höglöshet kunna utlofva: at de få Länder, som äga en stadgad och allmänt bekant Lag, sakna ändock ofta säkerhet och lugn; emedan Lagar, som genom Revolutioner styckevis tilkommit, hafva skapat et oroligt Nationelt lynne, och underhålla det samma genom en fördelning af magt, hvilken, i flera stycken nog mörk, af sig föder beständiga och nya Prætentioner å alla sidor.

Alla dessa brister, som til än större mångd och i än högre grad utmärkt de Lagar, under hvilka vi i et halft Seculo lefvat, hafva lyckeligen blifvit undanrögde i den visa Lag, af hvilken vi nu styras. Icke sammanflickad, som de måste fria Staters varit, genom händelser och Conjuncturer, utan på en gång och uti et sammanhang tilredd (*a*), åger denna Lag i

(*a*) Til Efterverldens kunskap bör förvaras, at Sveriges Regerings-Formafd. 21 Augusti 1772, år *GUSTAF III:s* verk. Conceptet

synnerhet den förmånen, at vara tydelig i alla dess delar, at innefatta en oryggelig grund til dess bestånd i längden, och at leda alla dess förordnanden til en enda punkt, til et enda ändamål, som är en noga utråknad jämvigt imellan wåldet, som tarfvas för Regenten at styra, och Friheten, som tarfvas för Folket at blifva styrdt, men icke tryckt.

Det är beklageligt, at i et Fritt Land, och efter en 50-åra Period, under hvilken den ädla Friheten blifvit så ofta åkallad, så mycket uphögd, man dock skal nödgas framställa såsom en art af Problem, hvad Frihet egenteligen är? Men jag vågar tilspörja hela vår opartiska Allmänhet, huru ofta detta ordet blifvit missbrukadt, huru oförsynt sjelfva saken blifvit bårtblandad med alla de Passioner, som upeldat hvar enskild Medlem af detta Samhället? Den åregiruge och storsinte Medborgaren har kallat Frihet, at få styra Riket såsom Ledare af et Parti; den penning-giruge, at få sälja sitt Tankesätt, och ofta sina dyrbaraste Rättigheter i Samhället; den late och vållustige, at få upoffra sina skyldigheter åt sina nöjen; den sjelfs-

dertil, med denna stora Konungs Egen hand skrifvit, förvaras nu i Rikets Handlingar, och bär ojåfaktiga bevis af det djupa eftersinnande, hvarmed det blifvit författadt.

ſjelfsvåldige, at få följa obehindrad ſitt tycke, och lyda ingen mer ån ſig ſjelf; den orolige och egennyttige, at få upblåſa tvedrågts-andan, upägga Partierne, och ymſom ſtå med bägge, til at ſåkrare vinna egen fördel i alla ſkiften och alla hvälfningar. Detta alt har blifvit kalladt Frihet, och til at få behålla denna Friheten, har man icke blygts tillägga henne all den vigt och alla de förmåner, ſom den egenteliga åkta Friheten allena åga och tilſkynda kan.

Denne ſenare igenkännes ſnaraſt, om man föreſtäller ſig vederſpelet af det nu beſkrefne miſsfoſtrets verkningar; ty då de åregiruge, de penningſjuke, vålluſtige, ſjelfsvåldige, orolige och egennyttige Medborgare möta hinder i alla deras begår, och blifva tvungne at derifrån afſtå, då år Nationen egenteligen och i ſjelfva verket fri. Då år Lagen allena rådande, hvars välde öfver de Regerande, ſå väl ſom de lydande, kan allena tilbjuda hvar lem i Samfundet en tilräckelig ſåkerhet: hvilken ſåkerhet åter utgör, hvad man i alla tider med den *Politiſka Friheten* förſtått.

At denna ſanna, helſoſama och til et Folks Sällhet oumgängeliga Friheten af det Svenſka Folket åges, och i orygge-

lig

lig måtto blifvit dem igenom den nu antagne Grund-Lagen förſåkrad, derom kan hvar och en blifva öfvertygad, ſom denna Lag, med tilräckelig inſigt, genomläſer. Han finner då en Konung, bevåpnad med magt at ſtyra, ſkydda och förſvara; utan magt at ſtöra, undertrycka, angripa och förolämpa. Han finner underſåtare bundne at lyda i allmänna ſaker; men frie och ſåkre i alt hvad dem enſkildt tilhörer (*b*). Han finner den bjudande och de lydande ſammanfogade genom oſkiljaktige intereſſen i Lagens beſtånd, och otörmögne at enſidigt beſluta deſs uphåfvande.

En ſådan Lag har, ſå vida man det ur Tideböckren inhämta kan, ingen Nation i verlden haft at hugna ſig utaf; och viſſerligen kan man föreſpå, at han ſkal

(*b*) Den enſkilde ſåkerheten år i Sverige, genom nya Regerings-Formens 8, 15, 16 och 45 §. §. båttre förvarad, ån i något annat Land. I ſynnerhet år at märka, huruledes Konungen, hvilken i fordna tider var allena Högſte Domaren, nu endaſt åger 2:ne röſter i den Högſta Domen. Framtiden torde en gång få anledning at erfara, hvad tackſamhet en Konung förtjenar, ſom varit nog ſtor, at på ſådant ſätt binda händerne på ſig ſjelf.

ſkal göra det Svenſka Folket ſå lyckligt, ſom människligheten någonſin tål. Man kan föreſpå, at den naturliga ordningens Lagar ſkola blifva rådfrågade i alla inrättningar, i alla beſlut; at Proprieteten ſkal blifva heligt vårdad, och deſs helgd anſedd ſåſom grundvalen til all välmåga; hvarupå ock redan et lyſande vedermåle ligger för våra ögon (*c*); at alla lofliga näringar ſkola blifva ſkyddade, och ſtörſta frihet lämnad i deras utöfning; at konſter och vetenſkaper ſkola främjas och upmuntras ſamt ſtiga til högſta flor, under en af de mäſt uplyſte Kännare, ſom hedrat Throner, eller ock nedan om Throner til finnandes varit; at den oinſkränkta Friheten ſkal alſtra af ſig idoghet, och den ſanningen blifva updagad, at icke klippor och berg, icke et hårdt Climat, förmå lägga bojor på Induſtrien, utan at hon hindras allenaſt af tvång, af felaktiga Lagar, eller af deras mängd. Men hvad man i

(*c*) Vid utfärdandet af det ſenaſte Förbudet emot Brännvins-tilverkande, och då frågan upkommit, om icke Pannorna borde tagas i förvar, ſom tilförene vid dylike Förbud ſkedt, har Hans Maj:t ſådant förkaſtat, ſåſom ſtridande emot egendomsrätten, hvars ömaſte vård Hans Maj:t, vid detta tilfället, på et åfven ſå uplyſt ſom rörande ſätt, förklarat ſig hafva om hjertat.

synnerhet och med största visshet förespå kan, år, at vår kloka Lag, under *GUSTAFS* vakande öga, skal omskapa och bättra våra seder.

O! at jag förmådde dölja för Allmänheten och för mig det ohyggeliga förderf, som i denna delen ibland oss blifvit inrotadt! Foster af vår förra obeskrifveligen felaktiga Lagstiftning, böre vi ju med skål hoppas, at det skal falla med dess orsak; dock år det hoppet, ehuru grundadt på Lagen, likväl ännu mera bygdt på Lagstiftaren. Hans oändeliga kärlek för åra och dygd, skal tvinga lasten at gömma sig undan; Hans skarpa syn skal uptäcka henne, ehvad larf hon ock måtte skyla sig under. Då ingen nedrigt sinnad, ingen egennyttig, ingen belackare, ingen klenmodig får visa sig, utan blygd; då alla vägar til befordran och upkomst blifvit för dem tilstängde; så år åtminstone ingen uppmuntran öfrig, at skatta lasten högre än dygden, och skamlige gerningar nyttigare än de hederlige. Men det råtta, det egenteliga medlet, at åstadkomma en så efterlängtad som nödig Revolution i våra Seder, blifver Upfostrings-Verkets förbättring, hvilken vår Store Konung redan yrkat, då Han mindre förmådde, och nu visserligen fullbordar, då Hans djupa insigt, åfven i denna delen, får visa sig med verkan och utan genságelse.

Man

Man kan fördenskul slutteligen förespå, at okunnigheten, som ibland oss varit et af de mägtigaste hinder för all bättring och all förkofran, skal hädanefter vika för kunskaper och ljus; at då allmän undervisning åstadkommit allmänna och tydeliga begrep om rättigheter och skyldigheter, om det oskiljaktiga intresse, som sammanbinder alla lemmar i et Samhälle, och alla Samhällen imellan sig; om angelägenheten, at i följe häraf aldrig tänka på sitt enskildta, utan i sammanhang med det Allmänna; altid tro det vara til egen förmån ländande, som på andras understöd användes; så skal otelbart vårt obebodda och ännu half-vilda Land tilväxa, både af de inbyggare, som nu årligen utjagas, och af dem, som en så sund Politik hitlåcka lärer, i en tid, då större delen af verlden ännu plågas af trånga och exclusive idéer, både i handel och all annan gemenskap, människor och Länder imellan.

I synnerhet lära människor hit låckas, då de, utom alt det föregående, jämväl finna, at våra Lagar äro fredlige Lagar (*d*), stiftade af en Philosoph, som vet, at krigsåran bör högt skattas, då hon tjenar til

(*d*) Se Regerings-Formens 48. §.

Länders förſvar, men icke efterſträfvas, då hon tjenar til deras ödelåggande; ſom vet, at eget Lands uphjelpande tilſkyndar ſtörre anſeende i verlden, ån inkräktningar; och åndteligen vet, huru både den ſanna åran och den ſunda Politiken råda, at ſnarare hjelpa och tjena ſine Grannar, ån ofreda dem, om det ock vore under ſken af omſorg för deras bäſta. Under ſådan öfvertygelſe hos Monarken, kan lätteligen förutſes, at deſs Regering blifver en fredſam Regering; ty ſom Han är nog ſtor, at icke vilja förolämpa andra, tål Han icke heller, at blifva ſjelf förolämpad. Hans författningar och Hans ſinnelag bidraga gemenſamt, at göra Honom fruktad, jämte det Han är älſkad och vördad.

Säkerhet och Fred är alt hvad människan tarfvar, til utöfning och nyttjande af alla deſs förmögenheter.

I et Samhälle, där Proprieteten är helig, där Näringarne äro fria, ſom luften, i hvilken man lefver, och där man med all ſannolikhet kan lofva ſig fred och lugn; i et ſådant Samhälle njuta människorne all den lyckſalighet, ſom möjeligen genom människliga inrättningar tilſkyndas kan.

Erfarenheten af hvad ifrån verldens början händt i alla Samhällen, både i dem, af hvilka

hvilka åminnelſen allena nu år ôfrig, och i de, ſom ån i dag ſkådas och underſôkas kunna, lårer oſs, at en ſådan lyckſalighet år Lagarnas verk; i ſynnerhet de Lagars, ſom under namn af Grund-Lagar utſtaka de bjudandes och de lydandes råttigheter och ſkyldigheter inbôrdes.

Allernådigſte Konung!

Om deſſe Sanningar åro oſtridige, och om de få anmårkningar jag, i ſtôd af dem, vågat framdraga, ôfver åldre och nyare tiders, andra Lånders och eget Foſterlands Lagſtiftningar, kunna til åfventyrs fôr lika oſtridige anſes; ſå åger viſſerligen Eder Kongl. Majeſtet inom ſig Sjelf den ſtôrſta fôrnôjelſe, ſom någon Regent, ja, ſom någon dôdelig hår på jorden njuta kan.

Lik Solon, har Eder Kongl. Maj:t afſkaffat Lagar, icke ſå blodige ſom Draconis, men fôr hvilkas ſkuld likvål hos oſs mycket blod rinna måſt; ty Parti-andan år altid grym, och fôljer ſållan annan Lag, ån den bitterhet och hâmd fôreſkrifva. På deſſe Lagars undergång har Eder Kongl. Maj:t upreſt en ny byggnad, ſom genom deſs kloka ſammanſåttning, genom en vål utråknad proportion imellan deſs åtſkillige delar, innehåller et principium

til

til varaktighet, hvilket Solonis Verk icke ågde, och under hvars skygd det Svenska Folket visserligen lärer blifva lyckligare, ån Athenienserne voro.

Lik Trajanus i Godhet, Mildhet, Arbetsamhet och välgörande Sinnelag, men i synnerhet i den lyckan, at åga Dess Folks hjertan, och regera genom kärlek mer, ån genom fruktan; borde Eder Kongl. Maj:t jämväl finna en Plinius, at upresa Dess Äre-minne; men som Eder Kongl. Maj:t, ehvad jämförelse man ock skulle vilja göra med forntidens stora Män, altid öfvertråffar dem i någon del, så blir jämväl Eder Kongl. Maj:t förbehållet, at öfvergå Trajanus, åtminstone derutinnan, at Sjelf nödgas tilskapa den, som värdigt skal tolka Eder Maj:ts berôm.

Rättelser:

Sid. 4. rad. 15. står: *och undersöka,* läs: *at undersöka*
Sid. 6. rad. 14. står: *klyfva*, läs: *klyfver*
Sid. 9. rad. 28. står: *infeuderades*, läs: *infeoderades*
Sid. 20. rad. 9. står: *undersökningar*, läs: *undersökning*

SVAR,

SVAR,

Gifvit på

Kongl. Vetenskaps Academiens vägnar,

af

DESS SECRETERARE.

När I, Nådige Herre! för 17 år sedan, förra gången beklädden Præsidis Ämbetet, önskade Kongl. Academien, at oftare få den lyckan, at stå under Eder styrsel, altid lika förnögd öfver det Allmännas, Edert och sitt eget lyckliga tillstånd, som första gången.

Denna önskan är icke allenast nu upfyld, utan Försynen har ock, just under Edert andra Præsidium, gifvit oss mer, än vi någonsin tordts önska eller kunnat förmoda.

Ge-

Genom et förbättradt Regerings-sätt, är nu en fastare grund lagd til Fäderneslandets varaktiga sällhet, en rättskaffens Frihet befäst, allmän och enskild säkerhet återställd.

Aldrig har vårt hopp varit vissare, om en glad och lycklig framtid för hela Riket, än nu, då dess välfärd hvilar i så trofasta händer. Aldrig har utsigten för denna Academien, för Vetenskaper och Konster, för Näringarna, varit vackrare. Aldrig hafven I, Nådige Herre! som brinnen af nit för alla dessa, kunnat vara mer förnögd.

Blifve denne Eder och allas vår fägnad beständig!

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

e-böcker från ditt bibliotek av

eBooks on Demand

digitaliserad av

Kungliga Biblioteket

National Library of Sweden